

LUND UNIVERSITY

Rapporter från ett skolgolv

Persson, Anders

Published in:
Rapporter från ett skolgolv

2006

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Persson, A. (2006). Rapporter från ett skolgolv. I L. Alsterdal (Red.), *Rapporter från ett skolgolv* (s. 136-139). Liber.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Rapporter från ett skolgolv¹

Anders Persson²

Lärartexterna i denna bok speglar sådana aktuell lärarkompetens som krävs för att hantera dagens skolsituation. En av lärarna frågar vad som är viktigast: ”... genomgång av vad de vanligaste grönsakerna heter på engelska eller att tillsammans med klassen arbeta fram regler för hur spelet skulle gå till på bandyplanen under lunchrasterna”? Dagens lärare ska göra båda sakerna och det avspeglar en samhällsförändring där skolan får ta allt större ansvar för att träna elevernas sociala kompetens. En gymnasielärare funderar över hur den enda blyerts-penna som eleverna får, ska räcka genom hela gymnasiet. Han berättar att han plockar med sig gratispennor när han handlar på IKEA och lånar ut dem till elever som glömt eller slarvat bort sina pennor. Skolan i ett av världens rikaste länder kräver sparsamhet – en aspekt av de förändringar skolan genomgått under senare år.

En lågstadielärare berättar om hur hon tillsammans med andra lärare i ämnesgruppskonferensen ”... försöker bena upp mål, delmål och arbetssätt i svenska. Vi ska försöka få ihop den röda tråden genom alla åldrar och lyckas faktiskt ganska bra tycker vi själva. ... Det är kul att träffa lärare från 3-5 och 6-9, det gör vi sällan. Jag blir lite imponerad över all vår samlade kunskap.” Arbetslaget har gjort sitt verkliga inträde på skolarenan de senaste 10-15 åren och lärarbetet är inte längre enbart ensamarbete. I texterna speglas också hur lärarna försöker hantera målstyrningen i dagens skola.

Relationen till eleverna framhålls ofta som det viktigaste inslaget i lärarbetet och många undersökningar visar att det just är umgänget med eleverna som är många lärares belöning i skolan, trots (eller tack vare?) att stressen idag är stark och den psykosociala arbetsmiljön kärv i skolan. Flera av lärarna funderar över vad slags relation de ska ha till sina elever. Är det OK att ha en kompisrelation, undrar en av dem, eller är det så förkastligt som handledaren under lärarutbildningen antydde? Här är det alltså fråga om vilket handlingsutrymme man som lärare har att utforma sin yrkesroll och möjligen har det under senare tid blivit större.

¹ Publicerad i Alsterdal, Lotte (red.) (2006). *Rapporter från ett skolgolv. Tio lärare om dilemman och glädjeämnen i skolan*. Malmö: Liber förlag.

² Anders Persson är professor i sociologi respektive utbildningsvetenskap vid Lunds universitet och nås via mail: anders.persson@soc.lu.se

En annan lärare skriver: ”Varje morgon när jag träffar mina elever bestämmer jag mig för att vara glad och positiv. När jag går över skolgården till mitt klassrum lämnar jag det privata och går in i min lärarroll. Jag är som en skådespelare som skall in på scenen. I mina möten med elever måste jag hela tiden tänka på hur jag betar mig, hur jag bemöter de olika individerna.” Bakom dessa rollreflektioner ligger bland annat det faktum att respekten för eleven som individ ökat i skolan. Elevernas respekt kan inte tas för given, lärarrollen är inte heller given – och följaktligen kan relationen mellan lärare och elev utvecklas på en rad olika sätt.

Hur kan det komma sig att vi upplever dessa synnerligen vardagsnära lärartexter som så intressanta? Det första som slår mig är att de utgör rapporter från ett skolgolv som liksom har försvunnit i den senaste vågen av intensiv debatt om skolan, vilken pågått sedan början av 1990-talet. I en värld av retoriska möjligheter, gillade lägen och politisk apati, är det alltid några som blir osynliggjorda. På skolans område har de som är nära golvet blivit tysta, eller nedtystade, och istället har scenen intagits av personer så distanserade från skolans vardag att PISA-undersökningarna från OECD blivit deras främsta sanningsvittnen beträffande förhållandena i skolan. Självklart är det mycket i skolan som behöver förändras, mycket gammalt som lever kvar av tradition snarare än förnuft, men för att veta vad som behöver förändras och hur, måste man möta skolan där den faktiskt är idag. Det kan vara en bra början att begrunda vad lärarna skriver i denna bok.

Rapporterna från skolgolvet är inte litteratur av det slag som Maja Ekelöf åstadkom 1970 i boken *Rapport från en skurhink* (Rabén & Sjögren) men liksom Ekelöf tecknar lärarna en bild som många inte tycks vilja se. Maja Ekelöf beskrev ”svensk låglönevardag under 60-talet”, som Karl Vennberg på den tiden skrev i sin recension i Aftonbladet, medan lärarna visar interiörer från en skola som många hellre visionerar om än möter som den faktiskt är. Men Ekelöf beskrev inte bara svensk låglönevardag, hon gjorde det i ett samhälle vars officiella företrädare ibland höll på att pysa över av stolthet över välfärdssamhället. Ekelöfs skurhinksperspektiv visade att välfärden inte var för alla.

Vi är där nu när det gäller skolan. Den politiska retoriken flödar om kunskapssamhälle, livslångt lärande och ”en skola för alla” samtidigt som skolan under de senaste 15 åren stigmatiserats och mest uppmärksammas för sina brister. Och ju fler brister som fästs på agendan, desto fler förändringsförsök, och strax har skolans mening sugits ned i en malström av förändringsretorik, organisationsförändringar, kosmetiska åtgärder och konsultarvoden. I målstyr-

ningens namn och med skolverksutvärderingar runt hörnet, förväntas lärarna sedan skapa det sammanhang som ständigt bryts ned när alltför många aktörer vill skolan väl.

Decentralisering inom ett system utan sammanhang, tvingar aktörerna längst ned att internalisera alla systemets spänningar. Skolan har under perioden från 1990 drabbats av ekonomiska resursminskningar samtidigt som kraven på lärare och elever skärpts. Mer pengar löser aldrig skolans problem, men vad som skulle kunna hjälpa är väl använda pengar. Detta förutsätter emellertid att politiska beslutsfattare förstår och vågar stå upp för skolans mening. På denna punkt måste jag medge att jag tvivlar: den ena politiska sidan tycks drivas av vissa företrädarens ångest inför kaos och talar därför mest om kunskapsmätning, ordning och disciplin, den andra sidan verkar ha glömt kunskapsörsten i sitt eget rörelsearv och förefaller istället ha blivit en penningfördelningsmaskin.

Ett exempel på denna från skolans mening distanserade retorik utgör en artikel med rubriken ”Bara Schweiz har dyrare studenter” (DN Debatt den 13/9 2005). Där försöker skol- och utbildningsministrarna visa värdet av svensk utbildning. Artikeln består av 43 meningar inklusive rubriken och i 36 av dem finns referenser till Sveriges utbildningsmässiga position i förhållande till andra länder, i allmänhet uttryckt i pengar och andelar av befolkningen. Artikeln handlar således om utbildning som pengar och som statusinstrument. Meningen är väl bland annat att vår ångest i den ”globaliserade kunskapsekonomin” ska minska genom att vi nu inte längre ”släpar efter”, utan i stället ”hävdar oss” och bidrar till ”industrins konkurrenskraft”. Har möjligen skol- och utbildningsministrarna reflekterat över att kunskap kan ha ett värde i sig själv? Har oppositionens skol- och utbildningspolitiker gjort det? Kan utbildning vara av hög kvalitet även om den inte bidrar till att hävda Sveriges konkurrenskraft i den globala ekonomin?

Den individuella meningen med lärandet behöver återerövas inom skolan. Eftersom nerifrån- och inifrånperspektiven i allt väsentligt saknas i samtalet och debatten om skolan, är det måhända lätt att glömma bort att det sker ett underverk varje gång ett barn lär sig läsa eller en elev lär sig att hantera konflikter utan våld. När matematikens logiska skönhet uppdagas om och om igen är det kanske något som beslutsfattare kan ta för givet på vägen mot ökad nationalekonomisk konkurrenskraft, men för barnet som lär är det en revolution. På samma sätt när man märker att man kan påverka skeenden genom att samarbeta i elevrådet.

Varje nyfiken och genuin fråga som ett skolbarn ställer, säger oss något om kunskapens mening och därför måste man vara nära barns lärande för att hålla fascinationen inför detta levande. Det räcker emellertid inte med närhet till de egna barnens lärande, eftersom man då

riskerar att inte upptäcka att barns lärande tar sig olika uttryck. Alla barn är nyfikna, men de är nyfikna på olika saker och definitivt inte alltid nyfikna på det som föreskrivs i läroplanen eller nyfikna på det som politiska beslutsfattare anser vara viktigt för den ekonomiska tillväxten.

Den fråga som allt oftare dyker upp när man börjar tänka på förhållandet mellan lärandets individuella mening och skolans samhälleliga uppdrag, är hur skolan kan befrias från onödig politisk och byråkratisk styrning. Jag delar helt den franske sociologen Alain Touraines uppfattning, i boken *Kan vi leva tillsammans?* (Daidalos 2002), att det nu är dags att ta avstånd från ”undervisning för samhället” och istället skapa en skola som återskapar ”individernas möjligheter att bli subjekt i sin egen tillvaro”. Vilka institutionella arrangemang krävs för att en sådan skola ska bli verklighet? Skulle kommunala friskolor med tidsbundna uppdrag, som inte sammanfaller med de politiska mandatperioderna och som är mål- och utvärderingsstyrda men i övrigt helt befriade från kommunal byråkrati och den mediedrivna dagsländeolitiken, kunna vara en början?

~